

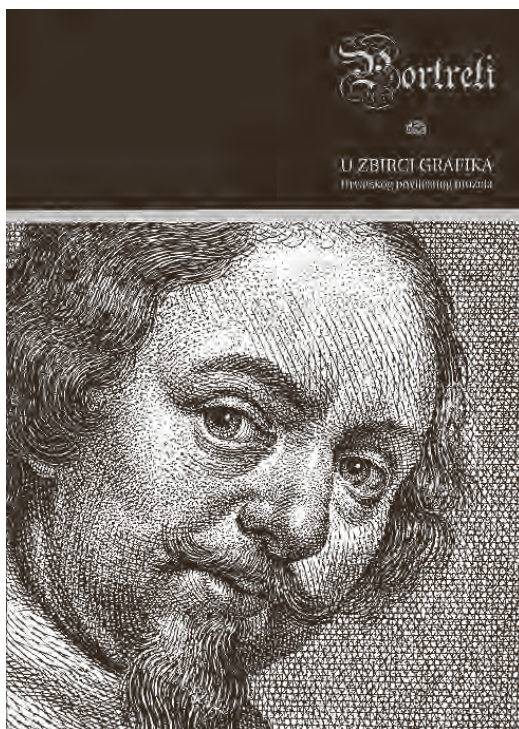
Sanja  
Cvetnić

## Portreti za sva vremena

MARINA BREGOVAC PISK, Portreti u Zbirci grafika Hrvatskog povijesnog muzeja, Zagreb, Hrvatski povijesni muzej (Katalog muzejskih zbirki, XLIII), 2008. (2009.), 584 str., ISBN 978-953-6046-40-7

Katalog grafika s portretima povijesnih osoba iz zbirke Hrvatskoga povijesnog muzeja autorice Marine Bregovac Pisk na prvi se pogled ne nameće kao iznimka: predstavljen je u lipnju 2009. godine kao redovito četrdeset treće izdanje s rezultatima kataloške obrade pojedinih muzejskih zbirki ili dijelova zbirki, na ugodnom i primjereno svečanom, no medijski skromno praćenom predstavljanju. Izdanje ne pršti novinama u konceptu kataloga koji slijedi obvezne rubrike: povijest zbirke portretnih grafika (*Portreti u zbirci grafika Hrvatskog povijesnog muzeja*) na hrvatskom i engleskom, potom podatci važni za umnoživu tehniku grafičkih reprodukcija (*Podaci o važnijim izdanjima, popisi serija i većih donacija*), pa središnji kataloški dio (*Katalog*) i dobro osmišljena prateća poglavlja (*Biografski podaci autora; Navedena i korištena literatura*) i naposljetku osobito korisna kazala (*Kazalo osobnih imena; Kazalo zemljopisnih pojmova*).

Veličina izdanja, broj stranica i kataloških jedinica mogli bi prvi sugerirati da je riječ o posebnome istraživačkom i izdavačkom događaju: pet stotina osamdeset i četiri stranice, od čega se na preko četiri stotine devedeset proteže *Katalog* u kome je obrađeno tisuću tristo pedeset grafičkih portreta. Zadivljujuće brojke daju naslutiti tek da je riječ o opsežnom i dugom radu koji je obuhvatio veliki korpus djela. Međutim, ono zbog čega bi prije svega autorici, a onda i izdavaču s divljenjem stručna javnost morala glasnije reći: "Chapeau!" (uz primjereni izraz lica koji uključuje dizanje obrva, dakako) jest uzorni standard obrade svakoga od tisuću tristo i pedeset



portreta u Zbirci grafika. Shema koju slijede sve kataloške jedinice predstavljena je na početku i uključuje ime portretirane osobe, podatke o godinama njegova ili njezina života, potom autora, mjesto i vrijeme nastanka portreta, pa kataloški opis – tehniku, mjere, signaturu – te podatke na otisku, kao i stanje i osnovni opis prikaza. Nakon toga navedeni su podatci o prikazanoj osobi, način nabave, inventarni broj u muzeju, bibliografija, literatura i izvor za podatke. Također, predstavljene su učestale kratice i razriješene tako da

se kataloškom jedinicom mogu služiti svi koje tema povijesnih portreta zanima, iako ne znaju da u ovoj vrsti kataloške obrade “d.d.” označuje “desno dolje”, mjesto na kome je djelo najčešće “sign.”, to jest “signirano” ili potpisano. Grafike nisu organizirane kronološki, slijedom nastanka, niti prema autorima ili školama, nego s obzirom na temu abecedno prema prezimenima portretiranih osoba (ili imena ako je riječ o svjetovnim vladarima ili papama). Tako je prva kataloška jedinica dvostruki portret langobardskih vladara *Adelwalda* (*Adelolda*) i *Didelinde* (*Teodolinda*), a tisuću tristo i pedeseta obrađuje portret *Franje Žigrovića*, posljednjega protonotara Kraljevine Hrvatske (Žigrović Potočki). Sve kataloške jedinice su ilustrirane, a portreti su vrlo kvalitetno reproducirani. Galerija lica koja se smjestila između *Adelwalda* i *Žigrovića*, od imaginarnih prikaza povijesnih osoba do portreta rađenih prema modelu sa snažnom psihološkom analizom, izvanredan je pregled slavnih osoba. Vremenski raspon nastanka portreta širok je tri i pol stoljeća, od najstarijega drvoreza neznanoga njemačkog autora s portretom *Marije Vlačića Ilirika* iz 1562. godine do svjetlotiska (heliogravura) *Karla IV. Habsburga Lotharingena* i njegove supruge *Zite*, posljednjih austrijskih cara i carice, te ugarskih i hrvatskih kralja i kraljice iz 1918. godine, ili još kasnije reprodukcije portreta *Vladka Mačeka* iz 1939. godine. Promjenama stoljeća čitatelj u katalogu prati ujedno i razvoj grafičkih tehnika, promjene u njihovoj popularnosti i postupni uzmak pred portretnom fotografijom krajem XIX. i u prvim desetljećima XX. stoljeća.

Zbirka grafika Hrvatskoga povijesnog muzeja posjeduje i više različitih portreta pojedinih povijesnih protagonista: Napoleona I. Bonaparte, Ivana III. Draškovića, Nikole Zrinskoga Sigetskoga (njegovih primjerice, jedanaest), a u skupini popularnih prednjači grof Josip Jelačić Bužimski, hrvatski ban, general topništva i jedna od najslavnijih osoba hrvatske povijesti s čak trideset osam portreta. Promatrajući brojnost portreta pojedinih osoba u svjetlu sadašnje zajedničke memorije o tim povijesnim protagonistima, nailazimo

različite sudbine: od onih koji su zadržani u sjećanju imenima ulica (primjerice *Matija Petar Katančić*) ili spomenutoga *Jelačića*, koji je dao ime središnjem trgu hrvatskoga glavnoga grada na kome je prikazan kao konjanik na slavnoj skulpturi Antuna Dominika Fernkorna, do posve neznanih i zaboravljenih osoba poput *Marquarda od Egkha* i *Hungersbacha*, vrhovnoga zapovjednika Hrvatske krajine (1617.–1619.). Osim što je izvanredan povijesno-umjetnički prilog proučavanju portretne tematike među hrvatskim sakupljačima i u današnjim muzejskim zbirkama, katalog je odličan izvor za povijesna istraživanja koja iz likovnih djela crpe brojna znanja o povijesnim osobama i načinu na koji su sami ostavljali u sjećanje svoj lik, ili kako su ih predstavljali potomci: s ordenima, u pozicijskim vojnih zapovjednika, okruženih alegorijskim figurama, s insignijama vladarske moći, s ispisanim životopisom i zaslugama pod likom, ili tek kao ljudsko biće koje je živjelo davno prije, ali i dalje preko ogledala umjetničkoga djela sa znatijeljom zuri u neznanoga promatrača u XXI. stoljeću.

Marina Bregovac Pisk obradila je oglednom preciznošću golem broj djela od kojih je veliki dio prvi put predstavljen javnosti i stručnjacima. U načinu obrade uspješno konkurira specijaliziranim izdavačkim nizovima među stručnjacima poznatima kao *Hollstein* i *Bartsch*, prema prezimenima pokretača sustavne istraživačko-izdavačke obrade starih grafičkih majstora. Za zahtjevnju portretnu temu autorica je u katalogu postavila razinu prema kojoj će se mjeriti sve buduće obrade srodne građe, a nju nije moguće doseći bez istraživačke ozbiljnosti, sustavne obrade i punoga razumijevanja ustanove u kojoj su se združili zbirka i (ovdje) kustos za nju zadužen. Zbog toga je objava kataloga *Portreti u Zbirci grafika Hrvatskog povijesnog muzeja* velik događaj za hrvatsku povijest umjetnosti. Prema francuskoj poslovice: “À tout seigneur, tout honneur”, koja je svojevrsni moto ovoga kataloga, Hrvatski povijesni muzej kao izdavač, a posebno autorica Marina Bregovac Pisk zaslužili su zbornu počast: “Tout honneur!” ×